

Förstudie av arbetet mot välfärdsbrott

Strängnäs kommun

Innehåll

	1	
Sammanfattning av kartläggningen		2
1. Inledning.....		3
1.1 Bakgrund		3
1.2 Syfte och frågeställningar		3
1.3 Metod och avgränsning.....		4
1.4 Utgångspunkter för kartläggning		4
1.4.1 Introduktion till COSO-modellen för intern kontroll		4
2. Finns en etablerad kontrollmiljö för arbetet mot välfärdsbrott?		5
2.1 SBAB har inget uttalat arbete mot välfärdsbrott avseende bostäder		5
2.1.1 Processen för uthyrning av bostäder beskrivs i en uthyrningspolicy		5
2.1.2 Medvetenheten om välfärdsbrott har ökat inom SBAB.....		5
2.2 Socialnämndens verksamheter har inte ett gemensamt arbete mot välfärdsbrott		6
2.2.1 Inom personlig assistans finns inte ett aktivt arbete mot välfärdsbrott		6
2.2.2 Enheten för ekonomiskt bistånd har arbetat med risken för välfärdsbrott de senaste två åren		7
2.2.3 Socialnämndens har inte uppdaterat rutiner för föreningsbidrag sedan 2011		9
2.3 Teknik- och fritidsnämnden har inte arbetat aktivt för att motverka risken för välfärdsbrott inom föreningsbidrag		9
2.3.1 Inom teknik- och fritidsnämnden utgår arbetet med föreningsbidrag från kommunens bidragspolicy		9
2.3.2 Risken för välfärdsbrott inom föreningsbidrag upplevs av kommunen som låg		10
3. Har riskanalyser avseende välfärdsbrott genomförts?		10
3.1 SBAB genomför årliga riskanalyser men risk för välfärdsbrott har inte inkluderats.....		10
3.2 Socialnämnden inkluderar inte risken för välfärdsbrott i internkontrollplanen.....		10
3.3 Teknik- och fritidsnämnden har inte genomfört en riskanalys för föreningsbidrag		10
4. Finns kontrollaktiviteter för att motverka välfärdsbrott?		11
4.1 SBAB genomför kontroller vid uthyrning av bostäder		11
4.2 Socialnämnden har inga gemensamma kontrollaktiviteter		11
4.2.1 Vid bedömning av personlig assistans genomförs kontroller av den enskildes behov ..		11
4.2.2 Enheten för ekonomiskt bistånd har kontrollaktiviteter i förebyggande, upptäckande och utredande syfte		13
4.2.3 Socialnämnden har inga uppföljande kontroller för föreningsbidrag		15
4.3 Teknik- och fritidsnämnden gör utbetalningar efter genomförd aktivitet		15
5. Sker uppföljning och utvärdering kopplat till riskanalyser och kontrollåtgärder		16
5.1 SBAB följer regelbundet upp verksamhet och internkontrollplan		16
5.2 Socialnämnden har följt upp riskanalysen i internkontrollplanen		16
5.3 Teknik- och fritidsnämnden följer upp jäv, mutor och intressekonflikter		16
6. Svar på förstudiens frågor		17
7. Bilaga		18
Källförteckning		18

Sammanfattning av kartläggningen

Förstudiens syfte har varit att kartlägga hur socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden samt det kommunala bolaget Strängnäs Bostads AB (SBAB) säkerställer tillräckliga interna kontroller för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott i verksamheten. Förstudien har avsett verksamhetsområdena personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag och kommunala bostäder.

Den genomförda kartläggningen visar att det inte finns ett aktivt och uttalat arbete för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott inom samtliga kartlagda verksamhetsområden. Det genomförs inga kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrott. Vidare upplevs frågan om välfärdsbrott inte alltid som aktuell inom de verksamhetsområden som förstudien avsett.

Enheten för ekonomiskt bistånd är den verksamhet som stuckit ut i kartläggningen genom att aktivt och uttalat arbeta mot välfärdsbrottlighet. Enheten har under två år arbetat med att ta fram arbetssätt för att förebygga, upptäcka och utreda felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Vi noterar att det bland övriga verksamhetsområden i stort saknas systematiska kontrollaktiviteter som syftar till att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott. Välfärdsbrott har inte varit ett prioriterat område. Avseende föreningsbidrag saknas konkreta rutiner både inom socialnämnden och teknik- och fritidsnämnden. Arbetet utgår från kommunens bidragspolicy från 2014.

Varken socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden eller SBAB har genomfört riskanalyser avseende välfärdsbrott inom de aktuella verksamhetsområdena. Vidare sker ingen specifik uppföljning eller utvärdering kopplat till kontrollåtgärder.

Utifrån förstudiens iakttagelser bedömer vi att det finns anledning för de förtroendevalda revisorerna att genomföra ytterlige granskningsinsatser avseende arbetet med välfärdsbrott i Strängnäs kommun. Vi noterar nedanstående områden som särskilt aktuella.

- ▶ Handlägningsprocessen avseende personlig assistans
- ▶ Hanteringen av föreningsbidrag

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Regeringen tillsatte 2015 en särskild utredare för att se över välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet. Syftet var att identifiera risker i välfärdssystemen och andra närliggande skattefinansierade eller skattesubventionerade system för att kunna säkerställa en korrekt användning av offentliga medel samt effektivt förebygga och beivra denna typ av brottslighet. I betänkandet "Kvalificerad välfärdsbrottslighet - förebygga, förhindra, upptäcka och beivra" (SOU 2017:37) anges flera kommunala verksamheter som särskilt utsatta riskområden, bland annat personlig assistans, utbetalningar av ekonomiskt bistånd och föreningsbidrag.

Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport "Välfärdsbrott mot kommuner och regioner" är det av stor vikt att kommuner förebygger och åtgärdar felaktigheter. Brå konstaterar dock att kommuner ofta saknar metoder för att upptäcka och beivra välfärdsbrottslighet. Kommuner behöver därför stärka det förebyggande arbetet samt säkerställa en tydlig process för att hantera problem när de upptäcks.

Revisorerna har beslutat att genomföra en förstudie av Strängnäs kommuns interna kontroller för att motverka välfärdsbrott inom området där risk för välfärdsbrott kan antas vara hög.

1.2 Syfte och frågeställningar

Förstudiens syfte är att kartlägga hur socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden samt det kommunala bolaget SBAB säkerställer tillräckliga interna kontroller för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott i verksamheten. Förstudien är inriktad mot personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag och kommunala bostäder. Identifierade brister kan resultera i en eller flera fördjupade granskningar under revisionsåret 2024. Förstudien inriktar sig på den interna kontrollen kopplat till välfärdsbrottslighet, och syftar således inte till att upptäcka eller utreda enskilda välfärdsbrott.

Förstudien utgår från COSO-modellen för intern kontroll¹ som syftar till att säkerställa att risker undviks och trygghet skapas i organisationen. COSO-modellens huvudmål är att skapa en ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet, tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten samt att lagar följs. Modellen består av delarna kontrollmiljö, riskanalys, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning. Inom valda områden kartläggs den interna kontrollen från valda delar av COSO-ramverket.

Kontrollmiljö

- ▶ Finns regler och rutiner?
- ▶ Finns processbeskrivningar?
- ▶ Genomförs kompetenshöjande insatser?

Riskbedömningar

- ▶ Sker riskanalyser avseende välfärdsbrott?

Kontrollmoment

- ▶ Vidtas kontrollåtgärder för att motverka välfärdsbrott?

Uppföljning och utvärdering

- ▶ Sker uppföljning av riskanalyser och kontrollåtgärder? Sker utvärderingar av kontrollåtgärder?

¹ The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

1.3 Metod och avgränsning

Förstudiens genomförande baseras på dokumentstudier och intervjuer med berörda tjänstepersoner. För intervjuade funktioner och granskad dokumentation se Bilaga 1.

Utöver intern kvalitetssäkring har samtliga intervjuade haft möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet, detta för att säkerställa att rapporten bygger på korrekta uttalanden.

1.4 Utgångspunkter för kartläggning

Följande lista representerar utgångspunkter som fungerar som bakgrund till denna kartläggande förstudie.

- ▶ Kommunallagen (2017:725)
- ▶ Bidragsbrottslagen (2007:612)
- ▶ Brottsbalken (1962:700)
- ▶ COSO-modellen för intern kontroll
- ▶ Kommunfullmäktiges mål och budget 2023

1.4.1 Introduktion till COSO-modellen för intern kontroll

Det finns ingen formellt fastställd standard för hur den interna kontrollen ska hanteras i kommuner och kommunala bolag. I praktiken har dock en amerikansk standard blivit dominerande: *The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission* (COSO). Målet med COSO och intern kontroll är att säkerställa att risker undviks och ge en trygghet i att organisationens mål uppfylls. COSO-modellens huvudmål är att garantera en ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet, tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten samt att lagar följs.

COSO-modellen består av fem huvudkomponenter: kontrollmiljö, riskanalys, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning. Dessa förklaras mer utförligt i rapporten vars disposition följer fyra av de fem huvudkomponenterna. I denna förstudie har information och kommunikation inte inkluderats.

2. Finns en etablerad kontrollmiljö för arbetet mot välfärdsbrott?

Enligt COSO-modellen består kontrollmiljön av bland annat organisationskultur och styrdokument. Enligt modellen är det även väsentligt att information och kommunikation mellan olika nivåer i en organisation fungerar väl.

I detta kapitel redogörs för iakttagelser kopplat till nedanstående frågor:

- ▶ Finns regler och rutiner?
- ▶ Finns processbeskrivningar?
- ▶ Genomförs kompetenshöjande insatser?

2.1 SBAB har inget uttalat arbete mot välfärdsbrott avseende bostäder

Strängnäs Bostads AB (SBAB) är ett allmännyttigt bostadsbolag som äger och förvaltar bostadslägenheter i Strängnäs, Mariefred och Åkers styckebruk. Verksamheten i SBAB utgår från dess ägardirektiv. I ägardirektivet framgår att bolaget inom sitt bostadsuppdrag ska arbeta med frågor som rör säkerhet, trygghet samt skapa utomhusmiljöer som inbjuder till aktivitet. SBAB:s bostadsbestånd består av 1 267 lägenheter omfattande cirka 88 000 m². Bostadsförsörjningen ska vara en del av bostadsmarknaden i Strängnäs, men med ett relativt större inslag av bostadssocialt åtagande än andra aktörer på marknaden.

Bolaget har inte tagit fram specifika styrdokument som uttryckligen avser arbete mot välfärdsbrottslighet. Kontrollmiljön i form av styrdokument utgörs av ordinarie arbetsprocesser. Ansvarsfördelningen utgår från bolagets delegationsordning. Av delegationsordningen framgår att fastighetschef kan fatta beslut om hyresavtal (uthyrning) av bostäder i samråd med ekonomichef. Beslutet ses som ett verkställighetsbeslut och behöver således inte rapporteras till styrelsen. Enligt delegationsordningen får beslutet vidaredelegeras. Av delegationsordningen framgår inte om delegationen avser uppsägning av hyresavtal.

2.1.1 Processen för uthyrning av bostäder beskrivs i en uthyrningspolicy

SBAB har en processbeskrivning för uthyrning av bostadsobjekt. I processbeskrivningen ingår moment för kontroll av den sökandes uppfyllnad av krav samt huruvida kommunen anmält behov av bostad. Strängnäs Bostads AB ska erbjuda, om Strängnäs kommun begär det, upp till 30 % av bolagets lediga lägenheter per år. Vidare finns ett moment för tecknande av avtal. SBAB använder ett poängsystem för att förmedla lägenheter.

I policyn framgår även hur andrahandsuthyrning ska hanteras. Andrahandsuthyrning måste alltid godkännas av SBAB och får ske i max sex månader. Ifall en hyresrätt hyrs ut i andrahand utan medgivande riskeras uppsägning av kontraktet. SBAB godkänner inte korttidsuthyrningar med kommersiella syften, till exempel Airbnb.

2.1.2 Medvetenheten om välfärdsbrott har ökat inom SBAB

Av intervjuer framgår att medvetenheten om risker har ökat under senare år. En anledning är att kontroller inför uthyrning av bostadsobjekt är en naturlig del av bolagets arbete och att bolaget har bostäder i vissa mer socialt utsatta områden. Det finns dock inget uttalat arbete mot välfärdsbrott. Det har inte skett specifika utbildnings- eller informationsinsatser på området.

SBAB följer Strängnäs kommuns riktlinjer mot korruption, mutor och jäv. Av intervjuer framgår att det skett ett aktivt arbete för att minimera risken och förekomsten av situationer där jäv kan uppstå. Vidare finns en riktlinje för hantering av bisysslor.

Medarbetare får inte ha bisysslor som kan undergräva förtroendet för bolagen, utgör konkurrerande verksamhet eller hindrar medarbetaren från att fullgöra sina arbetsuppgifter.

SBAB har arbetat aktivt med att utveckla rutiner för upphandling i syfte att säkerställa att upphandling följer LOU samt att SBAB inte finansierar en oriktig verksamhet. Som en del i detta har två dokument för sanningsförsäkran arbetats fram. En sanningsförsäkran avser välfärdsbrott och den andra avser potentiella kopplingar till Ryssland och EU:s sanktionslista.

2.2 Socialnämndens verksamheter har inte ett gemensamt arbete mot välfärdsbrott

Inom socialnämndens ansvarsområde har kartläggningen avsett arbetet med föreningsbidrag, ekonomiskt bistånd och personlig assistans. Det finns vissa nämndövergripande styrdokument som berör samtliga enheter. Dessa avser bland annat nämndens delegationsordning, verksamhetsplan och internkontrollplan. Socialnämnden har inte under 2023 något uttalat mål eller uppdrag avseende arbete mot välfärdsbrottslighet, andra oegentligheter eller felaktiga utbetalningar inom granskade områden. Enheterna har tagit fram rutiner och riktlinjer för respektive verksamhet. Dessa kommer att presenteras under respektive avsnitt. Detsamma gäller de delar av delegationsordningen som beskriver den enhetsspecifika ansvarsfördelningen.

Det har varken genomförts gemensamma utbildnings- eller informationsinsatser avseende arbetet mot eller risken för välfärdsbrottslighet inom socialkontoret eller enhetsspecifikt inom de enheter som inkluderats i förstudien.

Vidare uppges att det saknas samverkan i frågan om arbete mot välfärdsbrott eller andra oegentligheter inom socialkontoret. Samverkan är beroende av enskilda personer och sker inte på ett systematiskt sätt.

Vi noterar att det av Socialkontorets kontorsplan 2024 framgår att kontoret under året ska arbeta mot välfärdsbrott och ekonomisk brottslighet. Vidare finns ett pågående arbete med att uppdatera riktlinjer. Intervjuade uppges att riktlinjerna kommer innehålla ett tydligare arbete mot välfärdsbrott. Intentionen är att socialnämnden under 2024 ska anta de nya riktlinjerna. Det har tidigare inte varit rutin att nämnden antar riktlinjer för socialkontoret. Arbetet sker som i en del av att utveckla kvalitetsledningssystemet.

2.2.1 Inom personlig assistans finns inte ett aktivt arbete mot välfärdsbrott

Utredning om behov av personlig assistans ingår i socialkontorets utredningsenhet *äldre och personer med funktionsnedsättning*. Inom enheten arbetar totalt 20 personer varav en gruppleddare och fem biståndshandläggare med LSS. Av socialnämndens delegationsordning, antagen den 25 oktober 2023, framgår ansvarsfördelningen för beslut kring personlig assistans. Av denna framgår att det finns en medvetenhet om att situationer kan uppstå där bidrag behöver återkrävas eller till och med polisanmälas. I tabellen nedan redogörs för aktuella delegat.

Ärende	Delegat
Beslut om personkretstillhörighet	Biståndshandläggare
Beslut i ärenden om insatser för särskilt stöd och service enligt 9 § 2 p LSS biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken. Gäller även förhandsbesked. (16 § 2-3 st. LSS)	Enhetschef

Beslut att utbetala assistansersättning till annan person än den som är berättigad till insatsen	Verksamhetschef
Beslut om att anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om biträde av personlig assistans eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt 9 § 2 p. LSS kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. SFB. (15 § 8 p. LSS)	Biståndshandläggare
Beslut om att anmäla till Försäkringskassan om det finns anledning att anta att assistansersättning enligt 51 kap. SFB används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personlig assistans.	Gruppledare
Beslut att anmäla till IVO om det finns anledning att anta att en tillståndshavares lämplighet för att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas. (15 § 11 p. LSS)	Verksamhetschef
Beslut om återbetalning av ekonomiskt stöd som beviljats enligt 9 § 2 p. LSS. (12 § LSS)	Enhetschef
Beslut om att polisanmäla bidragsbrott	Verksamhetschef

Det finns inga specifika rutiner eller riktlinjer för oegentligheter inom personlig assistans

Inom personlig assistans finns inga riktlinjer, rutiner eller checklistor kring utredning av fusk eller brottslighet. Det har fram till nu inte upplevts aktuellt att ta fram sådana rutiner eller stöd. Handlägningsförfarandet baseras i stort på medarbetarnas kompetens och erfarenhet.

Det finns en processkarta i Socialkontorets verksamhetssystem samt rutiner för den ordinarie handlägningsprocessen för personlig assistans. I rutinen *Kommunala beslut, personlig assistans*, beskrivs bedömningsprocessen för ansökan samt för tillfälliga utökningar av ärenden. Det finns också en checklista för de olika behov som brukare kan ha. Det finns även en anvisning för handläggning av sjuklöner avseende personlig assistans. Som system för detta tillämpas Treserva.

Det finns en medvetenhet om risken för fusk men inte förekomsten av välfärdsbrott

Av intervjuer framgår att frågan om välfärdsbrottslighet inte aktualiserats inom nämnden eller utredningsenheten för äldre och personer med funktionsnedsättning. Det uppges dock finnas en medvetenhet om risken för oegentligheter och fusk kopplat till personlig assistans men att termen välfärdsbrott inte aktualiserats.

Vidare är medarbetare inom enheten med i nätverk med andra kommuner i Mälardalen. Vid nätverksträffarna diskuteras frågan om välfärdsbrott.

2.2.2 Enheten för ekonomiskt bistånd har arbetat med risken för välfärdsbrott de senaste två åren

Enheten för ekonomiskt bistånd består av en enhetschef, två gruppledare och 19 medarbetare varav 11 socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd. En socialsekreterare arbetar sedan februari 2024 50 procent med utredning av felaktiga utbetalningar (FUT-utredare). Tidigare har det funnits en arbetsgrupp med denna uppgift. Sedan 2022 har en arbetsgrupp arbetat för att ta fram nya rutiner och riktlinjer avseende felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Även inom denna enhet speglas arbetsuppgifter i nämndens delegationsordning:

Ärende	Delegat
Beslut i ärende om bistånd till försörjning och livsföring i övrigt, enligt norm och riktlinjer, upp till ett prisbasbelopp. (4 kap. 1 § SoL)	Socialekreterare
Beslut i ärende om bistånd till försörjning och livsföring i övrigt, när beslutet avviker från norm och riktlinjer. (4 kap. 2 § SoL)	Enhetschef
Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd. (9 kap. 1 och 2 §§ SoL)	Socialekreterare
Beslut om att polisanmäla bidragsbrott	Verksamhetschef

Enheten för Ekonomiskt bistånd har tagit fram rutiner för arbetet mot välfärdsbrott

Enheten för ekonomiskt bistånd har tagit fram rutiner, riktlinjer och stöd i syfte att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Det uppges dock vara ett pågående arbete där alla rutiner inte är implementerade ännu. Flera av rutinerna togs fram i slutet av 2023 och har därav inte hunnit tillämpas. Rutinerna kommer tillämpas löpande under våren 2024. Av intervjuer framgår att rutinerna är inspirerade av andra kommuners handböcker, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt anställdas tidigare erfarenheter. Exempel på rutiner som har tagits fram är:

- ▶ Processbeskrivning för felaktig utbetalning och återkrav
- ▶ Mall för brottsanmälan - misstänkt bidragsbrott
- ▶ Rutin för att förebygga felaktiga utbetalningar
- ▶ Rutin vid misstanke om felaktig utbetalning
- ▶ Rutin för internkontroll av utbetalt ekonomiskt bistånd

Risken för felaktiga utbetalningar inkluderas även i riktlinjen för ekonomiskt bistånd. I riktlinjen anges att felaktiga utbetalningar ska motverkas genom tydlig information och vägledning till den sökande samt genom noggranna kontroller. Den som misstänks ha lämnat felaktiga uppgifter eller genom grov oaktsamhet orsakar fara för att felaktigt bidrag betalas ut kan polisanmälas för bidragsbrott. I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag.

Det finns en medvetenhet om risken för välfärdsbrott inom ekonomiskt bistånd

Det har inte genomförts någon specifik informations- eller utbildningsinsats avseende välfärdsbrott. Enheten planerar att genomföra en workshop i april i syfte att öka kompetensen. Av intervjuer framgår att delar av personalen har god erfarenhet av att arbeta med felaktiga utbetalningar från andra kommuner. Vidare framgår att alla socialekreterare ansvarar för att upptäcka felaktigheter. Det uppges finnas en medvetenhet om risken för oegentligheter och välfärdsbrott.

Vidare finns en extern samverkan i form av ett nätverk avseende felaktiga utbetalningar med kommuner i Mälardalen. Nätverkets syfte är att öka kompetensen kring felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Nätverket har haft två träffar vid tidpunkten för förstudien. Enheten är även aktiv i ett nätverk som heter "Våga anmäla". I nätverket har bland annat folkbokföringsbrott diskuterats.

2.2.3 Socialnämndens har inte uppdaterat rutiner för föreningsbidrag sedan 2011

Inom socialnämnden finns totalt fem föreningar som fick bidrag 2023. Det var totalt nio föreningar som ansökte om bidrag. Socialnämndens föreningsbidrag hanteras inom *administrativa enheten* på socialkontoret. Det är en enhetschef, två handläggare och en från ekonomiavdelningen som hanterar föreningsbidragen. Av intervjuer framgår att beslut om föreningsbidrag alltid fattas av socialnämnden.

Arbetet med föreningsbidrag utgår från den av kommunfullmäktige beslutade bidragspolicyn (2014) som innehåller riktlinjer för villkor avseende bidrag. I policyn framgår att respektive nämnd ska besluta om mer specifika regler för utbetalning och fördelning av bidrag från den aktuella nämnden. Nämnderna kan dock inte besluta om avsteg från policyn. Socialnämnden har tagit fram egna riktlinjer för bidrag till föreningar, denna är dock från 2011. Strängnäs kommun kan genom socialnämnden lämna bidrag till föreningar som bedriver verksamheter som är förenliga med socialtjänstens målsättning och har inriktning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL) och lagen om särskilt stöd för funktionshindrade (LSS). Det ekonomiska stödet gäller verksamheter som förebygger, kompletterar, stödjer eller ersätter socialtjänstens egna insatser. Stödet kan även gälla verksamheter, som bidrar till att utveckla och pröva nya metoder och idéer inom det sociala arbetet. I bidragspolicyn framgår också att verksamhetsberättelse, resultat- och balansräkning samt revisionsberättelse ska bifogas vid ansökan av föreningsbidrag, men några kvalificeringsgrunder kopplat till detta finns inte.

Slutligt beslut om bidrag till de föreningar som sökt bidrag under året fattas av socialnämnden i samband med beslut om nämndens verksamhet för kommande år, senast i september före det aktuella bidragsåret. Socialnämnden tar del av förslag till beslut avseende föreningsbidrag. I underlaget till beslut av fördelning av bidrag framgår en kort motivering kring förslag till avslag samt fördelning av tillgänglig budget för föreningsbidrag.

Det saknas ett aktivt arbete mot välfärdsbrottslighet inom socialnämndens föreningsbidrag

Av intervjuer framgår att välfärdsbrott inte har varit en aktiv fråga gällande föreningsbidrag inom socialnämnden. En anledning uppges vara föreningarnas ändamål samt att föreningarna vanligen är återkommande år efter år och att det således finns god kännedom om föreningarna som söker bidrag.

2.3 Teknik- och fritidsnämnden har inte arbetat aktivt för att motverka risken för välfärdsbrott inom föreningsbidrag

Inom teknik- och fritidsnämnden hanteras föreningsbidrag inom fritidsenheten. Det är en enhetschef och en handläggare som hanterar kommunens föreningsbidrag inom ramen för teknik- och fritidsnämndens ansvarsområde.

Ansvarsfördelningen beskrivs i nämndens delegationsordning där enhetschef för fritid/driftledare har delegation att besluta om bidrag inom fritidsområdet utifrån bidragspolicyn i Strängnäs kommun. Av intervjuer framgår att det finns ett nära samarbete mellan enhetschefen och handläggaren. Enhetschefen läser samtliga beslut innan de verkställs. Det saknas information om delegat för återkrav.

2.3.1 Inom teknik- och fritidsnämnden utgår arbetet med föreningsbidrag från kommunens bidragspolicy

Hanteringen av föreningsbidrag utgår från kommunfullmäktiges bidragspolicy (2014). Vidare finns ett dokument som övergripande beskriver villkor för olika typer av bidrag. Dokumentet är senast uppdaterat 2015 och hänvisar till kultur- och fritidsnämnden. I

dokumentet omnämns fritidsbidrag, aktivitetsbidrag, medlemsbidrag, lokalbidrag, utbildningsbidrag, stimulansbidrag samt bidrag till resor och domare.

Av intervjuer framgår att det inte finns några ytterligare styrdokument som avser föreningsbidrag. Intervjuade beskriver att en stor del av kontrollen utgörs av god kännedom från kommunen. Vidare beviljas inga bidrag i förväg varvid det finns ökad möjlighet till kontroll innan betalning sker. Intervjuade beskriver att de som rutin brukar jämföra ansökan med resultatet föregående år i syfte att se om ansökan är rimlig.

2.3.2 Risken för välfärdsbrott inom föreningsbidrag upplevs av kommunen som låg

Det har inte genomförts några informations- eller utbildningsinsatser för de som arbetar med föreningsbidrag inom teknik- och fritidsnämnden.

Av intervjuer framgår att risken för förekomst av välfärdsbrott upplevs som relativt låg. Detta framför allt då det finns en god kännedom om de föreningar som söker bidrag samt de inriktningar som föreningarna har.

3. Har riskanalyser avseende välfärdsbrott genomförts?

Riskanalys inom COSO-modellen handlar om att identifiera interna och externa risker som en organisation riskerar att utsättas för. Till analysen hör också att kvantifiera hur stor sannolikhet det är att identifierad risk inträffar samt vilka konsekvenserna skulle bli för organisationen.

I detta kapitel redogörs för iakttagelser kopplat till nedanstående fråga:

- ▶ Sker riskanalyser avseende välfärdsbrott?

3.1 SBAB genomför årliga riskanalyser men risk för välfärdsbrott har inte inkluderats

SBAB har inte genomfört särskilda riskanalyser avseende välfärdsbrottslighet. Det genomförs dock årliga riskanalyser som presenteras i bolagets affärsplan samt internkontrollplan.

3.2 Socialnämnden inkluderar inte risken för välfärdsbrott i internkontrollplanen

Socialnämnden tar årligen fram en internkontrollplan som har en bakomliggande risk- och väsentlighetsanalys. Det saknas dokumenterade risker med koppling till välfärdsbrott. Vidare inkluderar internkontrollplanen 2023 ingen risk för, vad vi bedömer, närliggande områden.

Av intervjuer framgår att enheten för ekonomiskt bistånd arbetat aktivt med frågan om välfärdsbrottslighet sedan 2022. Det uppges dock inte ha skett någon riskanalys kopplat till vad organisationen kan utsättas för, internt eller externt. Arbetet baseras på omvärldsbevakning och erfarenheter från andra kommuner.

Enligt intervjuade ska kommunens säkerhetsenhet bistå i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. I syfte att stärka detta arbete uppges att socialkontoret vidareförmedlar minnesanteckningar och liknande underlag från bland annat nätverksträffar. Det uppges dock inte vara ett beslutat arbetssätt i hela kommunen.

3.3 Teknik- och fritidsnämnden har inte genomfört en riskanalys för föreningsbidrag

Teknik- och fritidsnämnden har i samband med framtagandet av kontrollpunkter i nämndens internkontrollplan 2023 genomfört en riskanalys. Riskanalysen har inte specifikt

berört området välfärdsbrott eller föreningsbidrag. Internkontrollplanen innehåller dock en kontrollpunkt avseende jäv, opartiskhet och intressekonflikt.

4. Finns kontrollaktiviteter för att motverka välfärdsbrott?

Kontrollaktiviteter utgörs av de aktiviteter som en organisation företar för att minska eller eliminera risker. En kontroll kan vara förebyggande, upptäckande eller av utredande karaktär.

I detta kapitel redogörs för iakttagelser kopplat till nedanstående fråga:

- ▶ Vidtas kontrollåtgärder för att motverka välfärdsbrott?

4.1 SBAB genomför kontroller vid uthyrning av bostäder

SBAB arbetar förebyggande genom att skapa trygga och trivsamma bostadsmiljöer. Vidare genomför SBAB ett antal kontroller i samband med uthyrning av bostäder. I SBAB:s uthyrningspolicy finns villkoren listade för att kunna hyra en bostad. Nedan listas exempel på kontroller som SBAB genomför.

- ▶ Medlemskap i hyresbolagets bostadskö
- ▶ Lägenheten ska storleksmässigt passa antalet sökande
- ▶ Uppvisande av goda boendereferenser och inkomstkrav
- ▶ Kreditbedömning

Vidare sker vissa kontroller inom ramen för det löpande fastighetsarbetet. Intervjuade lyfter som exempel upp att fastighetsskötare ser över fastigheter och områden regelbundet. På så sätt kan misstänkta hyresförhållanden eller annan misstänkt aktivitet upptäckas. Det kan exempelvis vara olovlig aktivitet i förrådsutrymmen, utbytta namnskylltar eller klistermärken med märken från olika organisationer såsom kriminella nätverk. Intervjuade uppger att SBAB planerar att upphandla ett verksamhetssystem som ska hjälpa bolaget med utökad kontroll av folkbokföring. På så sätt kan fler olovliga uthyrningar upptäckas. Bolaget genomför redan idag kontroller mot folkbokföringsregistret vid misstankar som väcks av personal eller grannar, men detta sker med manuella sökningar.

Vidare arbetar SBAB för att utöka kontroller i samband med upphandlingar. Bolaget har en sanningsförsäkran som syftar till att enklare kunna ta ett ärende vidare om uppgifter som lämnats inte är korrekta. Det finns även rutiner för att genomföra kontroller på Lexbase, Inyett samt vid behov ställa kompletterande frågor. SBAB kommer även använda sig av allmännyttans avtal gällande säkerhetsföretag för kontroll av underleverantörer.

4.2 Socialnämnden har inga gemensamma kontrollaktiviteter

Det finns inga gemensamma kontrollaktiviteter inom de kartlagda enheterna för att minska eller eliminera risker för välfärdsbrott. I kommande avsnitt beskrivs respektive enhets kontrollaktiviteter.

4.2.1 Vid bedömning av personlig assistans genomförs kontroller av den enskildes behov

Kommunen handlägger ärenden enligt LSS avseende insatser för grundläggande behov upp till 20 timmar per vecka. Om grundläggande behov är större än 20 timmar är det Försäkringskassan som beslutar om överskjutande del. När ett ärende utreds inhämtas uppgifter från den som yrkar på hjälpbehov. Det saknas vägledning, checklistor eller liknande avseende vad handläggarna kan vara uppmärksamma på vid en utredning utifrån

riskan för fusk med personlig assistans. Nedan beskrivs övergripande de kontroller som genomförs inom den ordinarie handlägningsprocessen.

De förebyggande kontrollerna utgörs initialt av granskning av ansökan från den enskilde eller dennes företrädare. Ett ärende, inklusive uppföljningar och utbetalningsunderlag, granskas av en enskild handläggare med utgångspunkt i lagstöd och föreskrifter. Som stöd i utredningen av personlig assistans finns även rutiner för handlägningsprocessen samt checklista avseende grundläggande behov.

Utöver granskning av ansökan genomförs alltid möte med den enskilde, vanligen genom hembesök. Hembesöken ska, när det är möjligt, genomföras av två handläggare. Intervjuade uppger dock att det förekommer avsteg och att hembesök genomförs av en ensam handläggare. Hembesöken kan även genomföras i samband med uppföljning eller ansökan om ytterligare stöd. Vid hembesök är vanligen både brukaren och assistansbolaget närvarande.

Som en del i utredning inhämtas även externa uppgifter för att styrka en brukares funktionsnedsättning samt verka som underlag till utredning av hur mycket tid som ska beviljas. Vanligtvis utgörs de två inhämtade uppgifterna av läkarintyg samt bedömning om aktiviteter i det dagliga livet (ADL-bedömning). I de fall det är aktuellt inhämtas även uppgifter från annan extern part, exempelvis från skola eller daglig verksamhet.

Då en brukare beviljats personlig assistans får de själva välja utförare av insatsen. Det finns inga dokumenterade rutiner för kontroll av assistansbolag. Intervjuade uppger dock att de har börjat kontrollera att det finns tillstånd från IVO.

Biståndshandläggare granskar underlag inför utbetalning av assistansersättning

Vid utbetalning av assistansersättning granskar handläggare själva underlag för utbetalningar kopplat till deras egna ärenden. Efter granskning är det enhetschefen som beslutsattesterar utbetalningarna. Underlaget lämnas sedan till administrativ assistent som gör utbetalningen. Det finns inga skriftliga instruktioner avseende hur handläggare ska granska utbetalningar. Av intervju framgår dock att kontroll sker av antal timmar och att det är rätt utförare. Insatser enligt LSS kan enbart ges på begäran av den enskilde själv eller dennes ombud. Externa fakturor godtas således inte. Av rutinen för kommunala beslut om personlig assistans framgår det att följande skickas ut som underlag för utbetalning:

- ▶ Vem som har personlig assistans och vem som är personlig assistent
- ▶ Redovisning av den faktiska tiden (timmar och minuter) av utförd assistans.
- ▶ Underskrift av brukare eller i förekommande fall av legal ställföreträdare
- ▶ Uppgifter om den anordnare som har avtal med personen som får personlig assistans

Vidare finns en rutin avseende hantering av utbetalning av sjuklön. Rutinen beskriver tillvägagångssättet men har inte fokus på risker kopplat till fusk eller oegentligheter. Nedanstående uppgifter ska lämnas in för att styrka de merkostnader som uppkommit i samband med sjukdom.

- ▶ Kostnader reglerade eller föranledda av avtal ex. kollektivavtal.
- ▶ Uppgift om vem som varit sjuk, ex. kopia av sjukfrånvar oanmälan och /eller kopia av tidrapport till Försäkringskassan. Sjukfrånvar oanmälan skall vara underskriven av den assistent som varit sjuk samt av brukaren eller arbetsledaren. Sjukfrånvar oanmälan skall visa datum och klockslag som den personliga assistenten varit sjuk samt karensdag.
- ▶ Uppgift om storlek på den sjuke ordinarie assistentens lön, sjuklön, storlek på semesterersättning under sjuklöneperioden samt övriga avtalsbundna kostnader under sjuklöneperioden
- ▶ Intygande från brukaren eller dennes ombud att vikarie lämnat assistans
- ▶ Kopia på läkarintyg vid sjukdom hos assistent efter 7 dagar

Av intervju framgår att utredningsenheten för äldre och personer med funktionsnedsättning genomför uppföljning av tagna beslut utan ett specifikt intervall. Uppföljningarna kan ske mellan ett och tre år efter beslutet är taget.

4.2.2 Enheten för ekonomiskt bistånd har kontrollaktiviteter i förebyggande, upptäckande och utredande syfte

Förebyggande kontrollaktiviteter sker främst genom information och kontroll av uppgifter i ansökan

Inom enheten för ekonomiskt bistånd finns en rutin för förebyggande av felaktiga utbetalningar. I rutinen framgår att felaktiga utbetalningar kan ske när den sökande saknar kunskap om utredningsprocessen eller genom att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter/undanhåller uppgifter. För att förebygga detta arbetar enheten med att ge tydlig information och vägledning till sökande samt genom kontroll av lämnade uppgifter. Rutinen innehåller tips på omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt ska uppmärksammas.

Ansökan om ekonomiskt bistånd genomförs månadsvis, varvid även kontroller genomförs. Vid nyansökan genomförs kontroller av bland annat folkbokföring, uppehållstillstånd och de sökandes ekonomi. En ansökan om ekonomiskt bistånd signeras av sökande (och eventuell medsökande), där den enskilde försäkrar att uppgifterna är korrekta och sanningsenliga. När efterfrågade handlingar samlats in sker ett möte med den sökande på kommunhuset. Vid detta besök delas informationsblad ut till sökande avseende kommunikation med handläggare och regler för bidraget. På besöken ska giltig legitimation uppvisas.

Kontroller genomförs löpande vid återkommande ansökningar och utbetalningar

Vid återkommande ansökningar genomförs en mindre omfattande utredning av eventuella förändringar i den sökandes situation. Vissa kontroller genomförs alltid såsom arbetssökande, inkomster och närvaro på SFI/utbildning.

I syfte att utreda den sökandes arbetssituation uppger intervjuade att de begär in vilka arbeten personen har sökt. Socialsekreterarna undersöker också att de yrken som sökts anses vara rimliga för klientens utbildningsnivå, erfarenhet och geografisk plats.

Vidare sker kontroller av Swish- och kontohistorik i syfte att så långt som möjligt bekräfta de uppgifter den sökande lämnar. Genom kontroll av bland annat Swish- och kontohistorik kan en rimlighetsbedömning avseende inköp göras. En sådan undersökning kan ge indikatorer avseende personens civiltillstånd, vad bidraget går till och förekomsten av exempelvis *skenskillsmässor*² eller felaktiga uppgifter om hemmaboende barn. Vidare kan hembesök genomföras då de ekonomiska bidragen avser tilläggsansökningar.

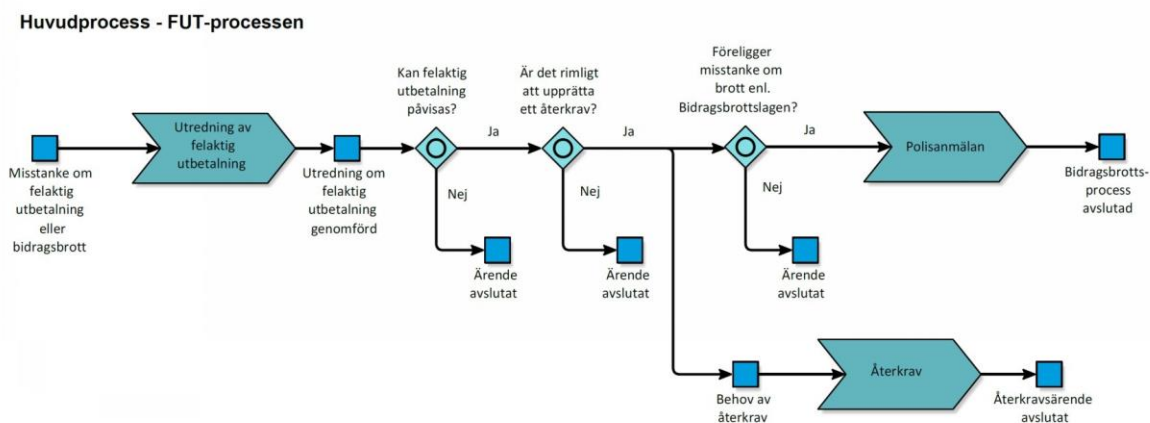
Av enhetens rutin för internkontroll av utbetalt ekonomiskt bistånd framgår att kontroll av utbetalningar sker genom att enhetschef eller gruppledare varje morgon attesterar och utanordnar filen i verksamhetssystemet Treserva, som skickas till kassan, och sedan till banken. I attereringen av filen går det att se vem gjort utbetalningen samt till vilken person utbetalningen skett. Varje morgon utförs även stickprov av den person som attesterar filen. Stickprovet sker nästan alltid i ärenden som ansvarig inte känner igen. Detta är dock inget som återges till den socialsekreterare vars utbetalning blir utvalt för stickprov. Ansvarig person ska även reagera på utbetalningar som sker till ett bankkonto då betalningar vanligen går via Swedbanks utbetalningssystem.

² *Skenskillsmässa* innebär i detta fall att klient uppger falska uppgifter angående relationer i syfte att få försörjningsstöd.

Som stöd i handläggning av ärenden genomförs veckovisa ärendedragningar. Vid dessa tillfällen har handläggare möjlighet att diskutera ärenden och ställa frågor. Vidare går gruppledare igenom handläggarnas ärenden vid ärendegenomgångar två gånger per termin. Vid ena tillfället går gruppledaren igenom samtliga ärenden. Ärendegenomgångarna syftar till att stärka handläggningen.

En FUT-utredare utreder misstankar om felaktiga utbetalningar

Processen för utredning av felaktig utbetalning illustreras i nedanstående processkarta.

Av *Rutin vid misstanke om felaktig utbetalning*³ framgår att en misstanke om felaktig utbetalning kan inkomma till socialnämndens kännedom på olika sätt. Exempelvis kan det handla om en anmälan från en annan myndighet, hyresvärd eller från en privatperson. Det kan också handla om att felaktigheten upptäcks internt vid handläggningen av det ekonomiska biståndet, meddelas av klient, eller på annat sätt kommer till nämndens kännedom.

När misstanke om bidragsbrott finns görs en förhandsbedömning av socialsekreterare, vilka i sin tur tar kontakt med enhetens FUT-utredare. Detta för att göra en gemensam bedömning av huruvida en utredning vid misstanke om felaktig utbetalning ska inledas.

Om förhandsbedömningen visar på att bistånd betalats ut felaktigt ska en utredning inledas. Under utredningen kan information inhämtas från uppgiftslämnaren, verksamhetssystemet, personakter eller i kontakt med klienten. Utredningen ska visa huruvida den felaktiga utbetalningen skett utifrån ett internt misstag eller utifrån att klient lämnat bristfällig eller oriktig information. Om utredningen visar att den felaktiga utbetalningen beror på klientens information behöver en bedömning göras kring eventuellt uppsåt i agerandet. Om det finns misstanke om uppsåt, och summan för den felaktiga utbetalningen är betydande, ska en polisanmälan göras. Det finns även en rutin för utredning vid misstanke om brott genomförs av FUT-handläggare. Verksamhetschef har delegation på att göra polisanmälan och ska därför informeras om bidragsbrottsutredningen.

Om utredningen kommer fram till att felaktig utbetalning kan påvisas görs en bedömning om det är rimligt att upprätta återkrav. Bedöms det rimligt skickas begäran av återkrav.

³ Rutinen är framtagen i oktober 2023. Rutinen uppges inte vara fullt ut implementerad.

4.2.3 Socialnämnden har inga uppföljande kontroller för föreningsbidrag

Hantering av föreningsbidrag inom socialkontoret utgår från de kontroller som anges i den kommungemensamma bidragspolicyn samt riktlinjen framtagen av socialnämnden 2011. Det finns inga uttalade kontroller eller stödande material i syfte att upptäcka misstänkt välfärdsbrott.

De förebyggande kontrollerna, innan bidrag betalas ut, utgår från den kommungemensamma bidragspolicyn. I denna framgår att verksamhetsberättelse, resultat- och balansräkning samt revisionsberättelse ska bifogas vid ansökan av föreningsbidrag. Av intervju framgår dock att enheten vanligtvis enbart granskar ansökan tillsammans med verksamhetsberättelse och årsredovisning. En anledning till att samtliga kontroller inte genomförs uppges vara att det finns god kännedom om de föreningar som söker bidrag. Det är vanligen samma föreningar som söker bidrag varje år.

Vi har inte identifierat att det finns särskilda upptäckande eller utvärderande kontrollaktiviteter. Av bidragspolicyn framgår att mottagaren av bidrag årligen ska lämna en rapport över hur bidraget använts och hur det bidragit till uppfyllandet av det/de kriterier som angavs i ansökan. Av intervjuer framgår att då det i regel är samma föreningar som söker bidrag varje år sker uppföljningen i samband med nästa års ansökningsförfarande. Då är det enbart verksamhetsberättelse och årsredovisning som granskas. Det begärs således inte in en särskild rapport avseende användningen av bidrag. En sådan rapport skulle bara begäras in om föreningen inte skulle söka nya bidrag efterföljande år. Om det vid uppföljning bedöms finnas grunder för återkrav kan detta genomföras. Enligt uppgift från intervjuade har detta dock inte skett.

4.3 Teknik- och fritidsnämnden gör utbetalningar efter genomförd aktivitet

Fritidsenheten inom teknik- och fritidsnämnden har inga uttalade kontroller eller stöddokument för att identifiera misstänkt välfärdsbrott eller andra oegentligheter. De kontroller som genomförs utgår från den kommungemensamma bidragspolicyn.

Av intervjuer framgår att bidrag endast betalas ut i efterhand varvid det upplevs att risken för felaktiga utbetalningar minskar. Kontroll sker av verksamhetsberättelse, revisionsberättelse, balansräkning och resultatrapport. Det sker även en rimlighetsbedömning vid nyansökan genom en jämförelse med aktiviteten som skedde föregående år. Intervjuade berättar även att de har god kontakt med föreningarna och att platsbesök sker regelbundet, dock utan att systematiskt avse kontroll av verksamheten. Majoriteten av föreningarna uppges ha sökt bidrag under flera år varvid det uppges finnas en god kännedom om verksamheten.

5. Sker uppföljning och utvärdering kopplat till riskanalyser och kontrollåtgärder

Enligt COSO-modellen har övervakande aktiviteter till ändamål att utvärdera och följa upp kontrollen i organisationen. Tillsyn kan till exempel bestå av internrevision, självutvärdering, oberoende externa utredningar och genom att löpande föra statistik i syfte att utvärdera och följa upp kontrollen i organisationen.

I detta kapitel redogörs för iakttagelser kopplat till nedanstående frågor:

- ▶ Sker uppföljning av riskanalyser och kontrollåtgärder?
- ▶ Sker utvärderingar av kontrollåtgärder?

5.1 SBAB följer regelbundet upp verksamhet och internkontrollplan

SBAB följer upp internkontrollplanen samt verksamheten i tertialrapporter samt i samband med årsbokslutet. I årsredovisningen följs även identifierade risker upp. Då SBAB inte identifierat arbete mot välfärdsbrott eller där tillhörande områden som mål eller risker, sker ingen konkret uppföljning som är aktuell för denna förstudie.

Det finns inga dokumenterade arbetssätt för uppföljning och utvärdering av kontrollåtgärder.

5.2 Socialnämnden har följt upp riskanalysen i internkontrollplanen

Socialnämnden följer verksamheten samt arbete med riskanalyser och kontrollmoment utifrån beslutad internkontrollplan i samband med tertialrapporterna samt i samband med verksamhetsberättelsen. Då socialnämnden inte identifierat arbete mot välfärdsbrott eller där tillhörande områden som mål eller risker sker ingen konkret uppföljning som är aktuell för denna förstudie.

I det pågående arbetet som bedrivs inom enheten för ekonomiskt bistånd kommer de nyligen framtagna rutinerna kopplat till felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott bevakas och revideras vid behov allteftersom de implementeras. I rutinerna framgår att översyn ska ske en gång per år.

5.3 Teknik- och fritidsnämnden följer upp jäv, mutor och intressekonflikter

Teknik- och fritidsnämnden följer verksamheten samt arbete med kontrollmoment utifrån beslutad internkontrollplan i samband med tertialrapporterna och verksamhetsberättelsen. I uppföljningen av internkontrollplanen i tertialrapport 2 framgår att arbetet med jäv, mutor och intressekonflikter fortgått under året. Verksamheter som utför uppdrag inom nämndens ansvarsområde har svarat på frågor kopplade till jäv, opartiskhet och intressekonflikt. Ingen har redovisat att det finns misstankar att någon situation förekommit. Kontoret ska fortsatt se över vilka möjligheter som finns för att kontrollera resultatet.

Det pågår ett kommungemensamt arbete med att uppdatera kommunens bidragspolicy. Inga övriga utvärderingar eller uppföljningar av kontrollmoment har identifierat.

6. Svar på förstudiens frågor

Frågor	Svar
<p>Kontrollmiljö</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Finns regler och rutiner? ▶ Finns processbeskrivningar? ▶ Genomförs kompetenshöjande insatser? 	<p>Det finns inte en övergripande etablerad kontrollmiljö avseende välfärdsbrott i socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden och SBAB. Det är enbart enheten för ekonomiskt bistånd inom socialnämnden som tagit fram rutiner och processbeskrivningar för arbetet mot välfärdsbrott.</p> <p>Övriga kartlagda områden har rutiner och processbeskrivningar som i sin ordinarie natur kan förebygga och upptäcka välfärdsbrott. Välfärdsbrott har dock inte varit ett prioriterat område. Avseende föreningsbidrag saknas konkreta rutiner både inom socialnämnden och teknik- och fritidsnämnden. Arbetet utgår från kommunens bidragspolicy från 2014.</p> <p>Det genomförs inga kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrott i någon av de kartlagda områdena.</p>
<p>Riskbedömningar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sker riskanalyser avseende välfärdsbrott? 	<p>Det har inte genomförts riskanalyser avseende välfärdsbrott inom socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden eller i SBAB med koppling till förstudiens fokusområden personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag eller kommunala bostäder. Samtliga genomför årliga riskanalyser som grund till arbetet med internkontrollplanen men ingen har inkluderat risken för välfärdsbrott. Teknik- och fritidsnämnden har beaktat risken för jäv, mutor och intressekonflikter. Viss omvärldsbevakning förekommer särskilt inom socialnämndens verksamhet för ekonomiskt bistånd.</p>
<p>Kontrollmoment</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vidtas kontrollåtgärder för att motverka välfärdsbrott? 	<p>Det finns inget gemensamt arbete för att ta fram kontrollmoment vid de kartlagda enheterna. Respektive enhet har ett antal kontrollmoment som kan motverka välfärdsbrott. Det är enbart enheten för ekonomiskt bistånd som har riktade kontroller mot att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott. Övriga kartlagda områden har kontroller som i sin ordinarie natur kan upptäcka välfärdsbrott men det finns inte ett uttalat syfte.</p>
<p>Uppföljning och utvärdering</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sker uppföljning av riskanalyser och kontrollåtgärder? ▶ Sker utvärderingar av kontrollåtgärder? 	<p>Det finns ingen specifik uppföljning eller utvärdering av riskanalyser och kontrollåtgärder kopplade till välfärdsbrott. Uppföljning och utvärdering sker inom ramen för det ordinarie arbetet i tertiärrapporter och årsredovisning.</p>

Strängnäs 13 mars 2024
Lina Hedlund
Verksamhetsrevisor, EY

7. Bilaga

Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Ekonomichef för Strängnäs Bostads AB
- ▶ Enhetschef för ekonomiskt bistånd
- ▶ Enhetschef för socialkontorets föreningsbidrag
- ▶ Enhetschef för utredningsenheten äldre och personer med funktionsnedsättning
- ▶ Fritidschef för teknik- och fritidskontoret
- ▶ Föreningshandläggare på teknik- och fritidskontoret
- ▶ Kontorschef för socialkontoret
- ▶ Kontorschef för teknik- och fritidskontoret

Dokument

- ▶ Affärsplan för Strängnäs Bostads AB 2024-2028
- ▶ Anvisning för handläggning av sjuklöner personlig assistans 2022
- ▶ Anvisningsdokument för handläggning av ekonomiskt bistånd 2022
- ▶ Begäran om tillfällig utökning av personlig assistans i samband med ordinarie personlig assistans sjukfrånvaro enligt LSS 9 § 2 p. 2015
- ▶ Bidragspolicy i Strängnäs kommun 2014
- ▶ Checklista vid utredning av personlig assistans enligt § 9:2 LSS
- ▶ Delegationsordning för Socialnämnden 2023
- ▶ Delegationsordning för Strängnäs Fastighets AB och Strängnäs Bostads AB 2023
- ▶ Delegationsordning för Teknik- och fritidsnämnden 2021
- ▶ Dokument för utredning avseende ekonomiskt bistånd-blankett
- ▶ Flerårsplan för Strängnäs kommun 2023-2025
- ▶ Flerårsplan för Strängnäs kommun 2024-2026
- ▶ Fördelning av föreningsbidrag inom Socialkontorets verksamhetsområde för 2024
- ▶ Förslag till fördelning av föreningsbidrag 2024
- ▶ Försäkran avseende omständigheter som enligt 13 kap 1 § LOU utgör grund för uteslutning. Strängnäs Fastighets AB/Strängnäs Bostads AB
- ▶ Förvaltningsberättelse för Strängnäs Bostads AB 2022
- ▶ Handläggning vid sjukdom hos ordinarie personlig assistent enligt 9 § 2 p. lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) personlig assistans 2014
- ▶ Huvudprocess - FUT-processen
- ▶ Idrottspolitiskt handlingsprogram Teknik- och fritidskontoret 2022-2025
- ▶ Inbjudan till en dag om hur vi kan förebygga välfärdsbrott 2023
- ▶ Information om försörjningsstöd blankett
- ▶ Informationsblad till dig som ansöker om ekonomiskt bistånd
- ▶ Internkontrollplan Strängnäs Fastighets AB/Strängnäs Bostads AB 2023
- ▶ Internkontrollplan Strängnäs Fastighets AB/Strängnäs Bostads AB 2024
- ▶ Koncernen Strängnäs Fastighets AB kortfattade kommentarer och uppföljning av ekonomiska direktiv till årsredovisning 2022
- ▶ Kontorsplan för Socialkontoret 2024
- ▶ Mall för brottsanmälan misstänkt bidragsbrott ekonomiskt bistånd
- ▶ Mall för utredning avseende misstänkt bidragsbrott ekonomiskt bistånd
- ▶ Mall för yttrande till Förvaltningsrätten ekonomiskt bistånd
- ▶ Mall för återkravsutredning avseende ekonomiskt bistånd

- ▶ Mälarkommuner i nytt samarbete mot organiserad brottslighet
- ▶ Processkarta för ekonomiskt bistånd
- ▶ Processkarta för handläggning enligt LSS personlig assistans
- ▶ Reglemente för Socialnämnden 2021
- ▶ Reglemente för Teknik- och fritidsnämnden 2024
- ▶ Regler för fritidsbidrag 2015
- ▶ Riktlinje för ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Riktlinje för felaktiga utbetalningar inom ekonomiskt bistånd 2024
- ▶ Riktlinjer för bidrag till föreningar Socialnämnden 2011
- ▶ Riktlinjer för bisyssla Strängnäs Fastighets AB/Strängnäs Bostads AB 2020
- ▶ Riktlinjer mot korruption, mutor och jäv i Strängnäs Kommun 2015
- ▶ Rutin för administrativ registrering ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för administrativ registrering och upprättande av fysisk akt 2021
- ▶ Rutin för att förebygga felaktiga utbetalningar ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin för begäran av komplettering delprocess 1,2,3 och 4 ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för färdigställande av normberäkning och beslutsunderlag samt beslutsfattning delprocess 1,2,3 och 4 ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för fördelning av ärenden ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för internkontroll av utbetalt ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin för kommunala beslut personlig assistans 2015
- ▶ Rutin för kontroll av logglista ekonomiskt bistånd 2022
- ▶ Rutin för kontroll av logglista och fördelning av ärenden ekonomiskt bistånd 2022
- ▶ Rutin för misslyckade ansökningar i logglistan ekonomiskt bistånd 2022
- ▶ Rutin för underrättelseskyldighet ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin för upprättande av beslutsunderlag och normberäkning ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för utredning vid misstanke om brott och beslut om polisanmälan ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin för utskick av kallelse för nybesök samt genomförande av nybesök ekonomiskt bistånd 2021
- ▶ Rutin för återkrav ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin för ärendegenomgångar ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Rutin vid misstanke om felaktig utbetalning ekonomiskt bistånd 2023
- ▶ Samtliga protokoll från Socialnämnden 2023
- ▶ Samtliga protokoll från Teknik- och fritidsnämnden 2023
- ▶ Samtliga styrelseprotokoll från Strängnäs Bostads AB 2023
- ▶ Samtliga verksamhetsrapporter Teknik- och fritidsnämnden 2023
- ▶ Sanningsförsäkran avseende sanktioner mot Ryssland och Belarus. Strängnäs Fastighets AB/Strängnäs Bostads AB.
- ▶ Uthyrningspolicy och regler för uthyrning Strängnäs Bostads AB 2020
- ▶ Verksamhetsplan för Socialnämnden 2023-2025
- ▶ Verksamhetsplan för Socialnämnden 2024-2026
- ▶ Verksamhetsplan för Teknik- och fritidsnämnden 2022-2024
- ▶ Verksamhetsplan för Teknik- och fritidsnämnden 2023-2025
- ▶ Verksamhetsplan för Teknik- och fritidsnämnden 2023-2025
- ▶ Visselblåsarfunktion Strängnäs Bostads AB
- ▶ Årsrapport för Socialnämnden 2022
- ▶ Årsrapport för Socialnämnden 2023
- ▶ Årsrapport för Teknik- och fritidsnämnden 2022
- ▶ Årsredovisning för Strängnäs Bostads AB 2022
- ▶ Återkravsprocess ekonomiskt bistånd
- ▶ Ägardirektiv för Strängnäs Bostads AB 2021
- ▶ Ägardirektiv för Strängnäs Bostads AB 2022

Revisionskrivelse

2024-03-13

Till: Socialnämnden
Teknik- och fritidsnämnden
Strängnäs Bostads AB

För kännedom: Kommunfullmäktige

Förstudie av arbetet mot välfärdsbrott

EY har på uppdrag av oss genomfört en förstudie med syfte att kartlägga hur socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden samt Strängnäs Bostads AB (SBAB) säkerställer tillräckliga interna kontroller för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott i verksamheten. Förstudien har avsett verksamhetsområdena personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag och kommunala bostäder.

Den genomförda kartläggningen visar att det inte finns ett aktivt och uttalat arbete för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott inom samtliga kartlagda verksamhetsområden. Det genomförs inga kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrott. Vidare upplevs frågan om välfärdsbrott inte alltid som aktuell inom de verksamhetsområden som förstudien avsett.

Enheten för ekonomiskt bistånd är den verksamhet som stuckit ut i kartläggningen genom att aktivt och uttalat arbeta mot välfärdsbrottlighet. Enheten har under två år arbetat med att ta fram arbetssätt för att förebygga, upptäcka och utreda felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Vi noterar att det bland övriga verksamhetsområden i stort saknas systematiska kontrollaktiviteter som syftar till att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott. Välfärdsbrott har inte varit ett prioriterat område. Avseende föreningsbidrag saknas konkreta rutiner både inom socialnämnden och teknik- och fritidsnämnden. Arbetet utgår från kommunens bidragspolicy från 2014.

Varken socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden eller SBAB har genomfört riskanalyser avseende välfärdsbrott inom de aktuella verksamhetsområdena. Vidare sker ingen specifik uppföljning eller utvärdering kopplat till kontrollåtgärder.

Utifrån förstudiens iakttagelser bedömer kommunrevisionen att det finns anledning att genomföra ytterlige granskningsinsatser avseende arbetet med välfärdsbrott i Strängnäs kommun. Vi noterar nedanstående områden som särskilt aktuella.

- Handlägningsprocessen avseende personlig assistans
- Hanteringen av föreningsbidrag

Härmed överlämnas förstudien. Svar önskas senast 2024-06-13 avseende vilka åtgärder nämnder och bolag avser vidta.

För Strängnäs kommuns revisorer

Jens Persson
Ordförande kommunrevisionen

Paul Tamm
Vice ordförande

Handläggare

Åsa Greijer
0152-29712

Socialnämnden

Revision - Förstudie av kommunens interna kontroller för att motverka välfärdsbrott

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att

1. anta bilagt yttrande daterat 2024-04-15 som svar till kommunrevisionen avseende socialnämndens arbete mot välfärdsbrott.

Beskrivning av ärendet

På uppdrag av kommunrevisionen i Strängnäs kommun Ernst and Young ,EY, genomfört en förstudie med fokus på hur socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden samt Strängnäs Bostads AB (SBAB) säkerställer tillräckliga interna kontroller för att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott i verksamheten. Kartläggningen omfattade områden som personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag och kommunala bostäder.

Resultatet av kartläggningen visar förbättringsområden i det aktiva arbetet med att hantera välfärdsbrott inom de kartlagda områdena. Särskilt lyfts bristen på kompetenshöjande insatser och bristande uppmärksamhet kring frågan om välfärdsbrott inom de avgränsade verksamhetsområdena fram.

Enheten för ekonomiskt bistånd sticker ut genom sitt aktiva arbete med att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott. Men generellt saknas systematiska kontrollaktiviteter inom övriga verksamhetsområden. Välfärdsbrott har inte varit prioriterade och konkreta rutiner för föreningsbidrag saknas.

Varken socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden eller SBAB har genomfört riskanalyser eller specifik uppföljning kopplat till kontrollåtgärder för att adressera välfärdsbrott.

Baserat på förstudiens iakttagelser rekommenderar kommunrevisionen ytterligare granskningar av arbetet med välfärdsbrott i Strängnäs kommun. Särskilt framhålls behovet av granskning av handlägningsprocessen för personlig assistans och hanteringen av föreningsbidrag. Svar önskas senast 2024-06-13 avseende vilka åtgärder nämnden avser att vidta.

Ekonomiska konsekvenser för hållbar utveckling

Yttrandet till kommunrevisionen medför inga ekonomiska konsekvenser.

Miljömässiga konsekvenser för hållbar utveckling

Yttrandet medför inga miljömässiga konsekvenser för kommunen.

Sociala konsekvenser för hållbar utveckling

Yttrandet medför inga sociala konsekvenser för kommunen.

Övriga konsekvenser

Styrdokument ska revideras och tas fram där det idag saknas.

Uppföljning

Socialnämnden kommer senare under 2024 att besluta om nya och reviderade riktlinjer som inkluderar välfärdsbrott.

Beslutsunderlag

Bilagt yttrande

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen
Kommunrevisionen

Marjo Savelius
Socialchef

Åsa Greijer
Utvecklingsledare

Handläggare

Åsa Greijer

/Redigerare/Telefon/

Socialnämnden

Revisionsvar- socialnämndens yttrande

Revisionsfråga	Revisorernas svar/bedömning
<p>Kontrollmiljö</p> <p>Finns regler och rutiner? Finns processbeskrivningar? Genomförs kompetenshöjande insatser?</p>	<p>Det finns inte en övergripande etablerad kontrollmiljö avseende välfärdsbrott i socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden och SBAB. Det är enbart enheten för ekonomiskt bistånd inom socialnämnden som tagit fram rutiner och processbeskrivningar för arbetet med välfärdsbrott.</p> <p>Övriga kartlagda områden har rutiner och processbeskrivningar som i sin ordinarie natur kan förbygga och upptäcka välfärdsbrott. Välfärdsbrott har dock inte varit ett prioriterat område. Avseende föreningsbidrag saknas konkreta rutiner både inom socialnämnden och teknik- och fritidsnämnden. Arbetet utgår från kommunens bidragspolicy från 2014.</p> <p>Det genomförs inga kompetenshöjande insatser avseende välfärdsbrott i någon av de kartlagda områdena.</p>
Socialnämnden yttrande	
<p>Strängnäs kommun är med i nätverket ”Mälarkommuner mot organiserad brottslighet” som ett led i att bekämpa det växande hotet från organiserad brottslighet. I nätverket ingår Enköping, Eskilstuna, Strängnäs, Södertälje och Västerås i samarbete med Polismyndigheten. Nätverkets fokus ligger på att intensifiera samarbetet mellan myndigheter och kommuner för att motverka olika former av brottslighet. Kommunerna har enats om att tillsammans arbeta med sex arbetsområden:</p>	

- Sunt samhällsbyggande och bostadsbyggande
- Miljöbrott och tillsyn
- Vård och omsorg
- Försörjningsstöd
- Folkbokföringsbrott
- Våga anmäla

Strängnäs kommun har redan satt igång ett arbete med fördjupade samarbeten både internt och med lokala aktörer som till exempel polisen. Representanter från socialkontoret i Strängnäs kommun finns med inom samtliga sex arbetsområden. Under maj, september, oktober och november månad 2024 ges en digital föreläsningsserie riktad till socialsekreterare om välfärdsbrott inom Mälarkommunerna som ett led i kompetenshöjande insatser.

Reviderad riktlinje inom området personlig assistans är påbörjat för att förebygga, upptäcka samt tydliggöra utredning av fusk och brottslighet. Rutiner och checklistor ska revideras och/eller skapas där rutin saknas. Även skriftlig instruktion för att granska utbetalningar ska tas fram. I dagsläget finns exempelvis rutin för handläggning av personlig assistans samt för handläggning av sjuklöner, dock är dessa gamla och behöver revideras. Generellt sätt har inte arbetet för att motverka välfärdsbrott inom personlig assistans varit en central del i arbetet. Förutsättningarna på enheten för att exempelvis riskbedöma grundligt har varit begränsad.

Skatteverket samverkar med myndigheter, kommuner och regioner för att motverka missbruk av välfärdssystemet. Skatteverket har bland annat tagit fram metodstöd inom personlig assistans och inom föreningsbidrag som kommunen kan ha nytta av för att förebygga brott. Metodstödet är användbart i samband med framtagandet av rutiner, checklistor och riktlinjer. Kraven på vad assistansbolagen ska inkomma med och åtgärder om de inte inkommer med dessa har påbörjats/tagits fram enheten för personlig assistans utifrån Skatteverkets metodstöd, samarbetet med Mälarkommunerna samt omvärldsbevakning.

Processbeskrivningar finns men kommer att behöva revideras.

Nästa steg är att revidera rutiner och skapa en checklista för *vilka underlag* som ska inhämtas samt vad som ska granskas ska tas fram.

Kommunstyrelsen har, på sitt sammanträde 2024-05-03, beslutat att föreslå kommunfullmäktige att anta nya riktlinjer för föreningsbidrag. Riktlinjen innehåller ett avsnitt gällande arbetet kring säkerhet och brottsförebyggande åtgärder kopplat till hanteringen av föreningsbidrag.

<p>Utifrån denna riktlinje kommer socialnämnden, efter kommunfullmäktiges beslut, behöva ta fram egna tillämpningsanvisningar (exempelvis egna riktlinjer, rutiner eller styrdokument) kring arbetet för att motverka välfärdsbrottslighet kopplat till de föreningsbidrag som socialnämnden betalar ut. Detta arbete kommer starta under andra halvan av 2024.</p>	
Revisionsfråga	Revisorernas svar/bedömning
<p>Riskbedömningar</p> <p>Sker riskanalyser avseende välfärdsbrott?</p>	<p>Det har inte genomförts riskanalyser avseende välfärdsbrott inom socialnämnden, teknik- och fritidsnämnden eller i SBAB med koppling till förstudiens fokusområden personlig assistans, ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag eller kommunala bostäder. Samtliga genomför årliga riskanalyser som grund för arbetet med internkontrollplanen men ingen har inkluderat risken för välfärdsbrott. Teknik- och fritidsnämnden har beaktat risken för jäv, mutor och intressekonflikter. Viss omvärldsbevakning förekommer, särskilt inom socialnämndens verksamhet för ekonomiskt bistånd.</p>
Socialnämnden yttrande	
<p>Enheten som hanterar personlig assistans har sammantaget påbörjat arbetet med att revidera och granska vilka kontrollåtgärder och analyser som behöver göras. Det finns fortsatt ett behov av att införa ett fungerande kontrollsysteem med resurser, kompetens och stöd för att arbeta systematiskt och effektivt med att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott.</p> <p>Området personlig assistans och ekonomiskt bistånd ser behov av att utveckla, förbättra och systematisera analyser och uppföljningar och enheterna har påbörjat ett utvecklingsarbete. Exempel på analyser inkluderar:</p> <ul style="list-style-type: none">• Identifikation av dubbelutbetalningar.• Bedömning av behov kontra utfall.• Kontroll av kvalitet på personlig assistans.• Utredning av oegentligheter hos assistansanordnare.• Granskning av ekonomiska transaktioner.• Utvärdering av förändrade livsförhållanden hos förmånstagare.• Kontroll av dokumentation och rapportering.• Riskbedömning av samarbetspartners.	

<p>Genom att genomföra dessa analyser görs bedömningen att enheterna mer effektivt kan upptäcka och hantera välfärdsbrott inom områden som personlig assistans och ekonomiskt bistånd. Arbetet är pågående och beräknas vara klart under hösten 2024.</p> <p>Se tidigare svar gällande föreningsbidrag.</p>	
Revisionsfråga	Revisorernas svar/bedömning
<p>Kontrollmoment</p> <p>Vidtas kontrollåtgärder för att motverka välfärdsbrott?</p>	<p>Det finns inget gemensamt arbete för att ta fram kontrollmoment vid de kartlagda enheterna. Respektive enhet har ett antal kontrollmoment som kan motverka välfärdsbrott. Det är enbart enheten för ekonomiskt bistånd som har riktade kontroller mot att förebygga, upptäcka och utreda välfärdsbrott. Övriga kartlagda områden har kontroller som i sin ordinarie natur kan upptäcka välfärdsbrott men det finns inte ett uttalat syfte.</p>
Socialnämnden yttrande	
<p>Socialkontoret, området för personlig assistans kommer under 2024 att arbeta fram mer tydligt uttalat riktade kontrollåtgärder för att motverka välfärdsbrott, dvs. en revidering/tillägg i redan idag befintliga kontrollåtgärder. Exempelvis granskning av assistansersättningens användning, verifiering av assistanstimmar, kvalitetskontroller och uppföljning mm. I rutin för handläggning och sjuklöner ska framgångsfaktorer för att upptäcka välfärdsbrott framkomma, exempelvis vad handläggare behöver vara uppmärksamma på i samband med hembesök. Enheten som hanterar personlig assistans är i dagsläget i slutfas med ett utskick till alla privata aktörer inom personlig assistans som nu är aktuella, där det tydliggörs vilka typer av underlag enheten kommer att kräva framledes. Ekonomiskt bistånd har framtagna kontrollmoment som kommer att utvärderas.</p> <p>Se tidigare svar gällande föreningsbidrag.</p>	
Revisionsfråga	Revisorernas svar/bedömning
<p>Uppföljning och utvärdering</p> <p>Skер uppföljning av riskanalyser och kontrollåtgärder? Skер utvärdering av kontrollåtgärder?</p>	<p>Det finns ingen specifik uppföljning eller utvärdering av riskanalyser och kontrollåtgärder kopplade till välfärdsbrott. Uppföljning och utvärdering sker inom ramen för det ordinarie arbetet i tertialrapporter och årsredovisning.</p>
Socialnämnden yttrande	

I samband med framtagandet av riskanalyser och mer riktade kontrollåtgärder ska även framgå när, hur och på vilket sätt uppföljning och utvärdering ska ske som är specifikt kopplat till välfärdsbrott.
Se tidigare svar gällande föreningsbidrag.

Marjo Savelius
Kontorschef

Åsa Greijer
Utvecklingsledare